

Милијана Бојић

boji.milijana03@gmail.com

Веселка Каралић

vesa.karalic@nub.rs

ЈУ Народна и универзитетска библиотека Републике Српске

Бања Лука

УДК 027.54:027.625-053.6

DOI: 10.7251/BSCSR1807226B

БИБЛИОТЕКА И МЛАДИ

Сажетак: Библиотека, једна од најважнијих културних институција у сваком друштву, данас се налази пред тешким задатком и питањем, како привући тинејџере да буду корисници библиотечких услуга. Данас, када је доступност информација толико олакшана, да се за пар секунди, на Интернету, пронађу жељене информације, чини нам се да се улога библиотеке, код младих, нашла у запећку. Млади, као специфичан дио популације сваког друштва, имају посебне потребе и захтјеве. Због тога, библиотека не смије да се задржи у прошлости, већ мора да прати све оно што ће утицати на то да библиотека остане први избор, приликом проналажења нових знања.

У овом раду осврнућемо се на активности Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске, која у последње вријеме поклања све већу пажњу у раду са младим корисницима. Приказаћемо начине на које се библиотека прилагођава данашњем времену, осмишљавајући нове услуге за ту специфичну групу корисника. Бавићемо се тиме какав је њихов однос према књизи, читању и библиотеци. Поред тога приказаћемо и који су досадашњи резултати рада са њима и који су планови Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске у раду са младим корисницима.

Кључне ријечи: библиотека, тинејџери, информације, нове услуге, приступачност.

Читаоци између традиционалног и модерног

Модерно доба, 21. вијек, данас се може назвати временом друштвених мрежа, развоја нових технологија, виртуелних пријатељстава, учења и читања на даљину и још много тога. Све ове чињенице данас су саставни дио живота, а то се првенствено односи на младе особе, које одрастају у том, „до јуче“, релативно, непознатом начину живота.

Наставно-образовни системи прилагођавају се данашњем времену, тако да је данас постало нормално да се неке ствари уче помоћу рачунара, интернета.

Информације су постале приступачне толико да се исте могу пронаћи за неколико секунди, и то из удобности свог дома. Чини нам се да су данас књиге постале небитне, да нам оне нису потребне, као ни библиотеке. Међутим, библиотека, као битна ставка у друштву сваке државе, опстаје и опстаће. Све оно што нам је дао тај виртуелни свијет има много предности, али ипак, много више мана. Непоузданост, сумњиви извори, аутори, честа неподударана у истом тексту, ствари су које можемо пронаћи на Интернету, а које су незамисливе за добри стари „укоричени папир“, који ћемо наћи на полицама библиотека. Гледајући тако, чини нам се да библиотека има снажног непријатеља, некога ко јој отима читаоце, али ипак, библиотека у овом времену не смије и не може да се преда. Зато библиотека мора да узме све оно најбоље, што нам дају модерне технологије, јер управо та веза између модерног и традиционалног начина рада, даје неку нову димензију у раду библиотека.

Док су старији читаоци, колико–толико остали вјерни књизи, много већа пажња се мора посветити најзахтјевнијој популацији, а то су тинејџери. Као неко ко је окружен електронским медијима, али и њиховом сложеном личношћу, тинејџери су најзахтјевнији корисници библиотека. Заробљени у том свијету електронских информација са једне, и књиге са друге стране, тинејџери су у помало збуњујућој ситауацији за њих. Дружење са књигом се своди, у већини ситуација на само оно што је потребно за потребе школовања.

Библиотека би требало да буде продужена рука васпитно-образовног система, мјесто гдје ће ученици одлазити да стичу нова знања, нове погледе на свијет. Нажалост, данас живимо у таквом времену, да већина

тинејџера чита само оно што „мора“. Сем тога, важну улогу има и квалитет књижевних дјела. „Књижевна продукција расте, а читалаштво опада. То књижевни живот посве угрожава. Угрожава јер се зна да он без бројног читалаштва слабо функционише. Читалаштво се све више своди на узак круг људи посвећених књизи.“

Са друге стране, они се налазе у процјепу између дјечије и литературе за одрасле, тако да је то веома специфична ситуација.

Све ове чињенице представљају огроман изазов за библиотеку и потребно је много тога урадити како би библиотека привукла тај посебан слој корисника.

Народна и универзитетска библиотека Републике Српске и млади

Библиотека данас представља мјесто које је спој традиционалног и модерног. Са једне стране, остала је мјесто гдје се посуђују књиге, а са друге, мјесто гдје се корисници могу послужити рачунарима, видјети разне изложбе, промоције књига, посјећивати курсеве страних језика. Пратећи те токове, библиотека ослушкује потребе својих корисника и тиме постаје покретачка снага у културном развоју друштвене заједнице. Свака библиотека, па тако и Народна и универзитетска библиотека Републике Српске, у свом чланству има тинејџере, који губе читалачке навике. Тај проблем, који нам је дао „модеран“ начин живота, није присутан само на нашем, већ и на глобалном нивоу. Због тога, приједлоге на који начин библиотека треба да приступи овој групи, дала је и ИФЛА у својим *Смјерницама за библиотечке услуге за младе*. Организују се семинари, стручни скупови, објављују се заједнички документи, а све са циљем да би се тај евидентан пад младе читалачке гарде зауставио. Оно што је једино могуће

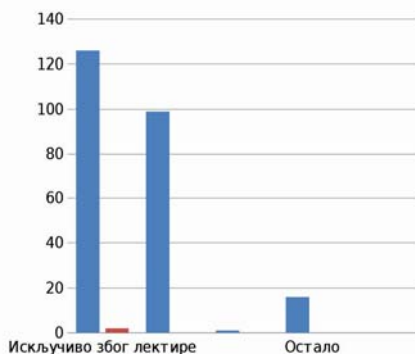
урадити у овом тренутку, јесте изаћи у сусрет младима, послушкујући њихове жеље и потребе.¹

Какво је тренутно читалачко расположење међу младим особама можемо видјети и у статистичким билтенима, које објављује Народна и универзитетска библиотека Републике Српске на крају сваке године. Узели смо у обзир посљедње четири године, па смо тако 2014. године имали 1580 чланова који су били тинејџери; 2015. смо имали 1416, што је пад за 164 корисника. Годину дана касније имали смо раст, па је тако 2016. године уписано 1907 чланова. Међутим, 2017. године забиљежен је драстичан пад и то за 345 чланова, па смо тако прошле године имали уписаних 1562 тинејџера.

Како бисмо што прецизније приказали каква је читалачка ситуација међу тинејџерима, као и то какав је њихов однос према библиотеци, спровели смо анкету, међу ученицима бањалучке Гимназије и члановима Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске. Попуњавање анкете је било анонимно и добровољно, а укупно смо анкетирали 225 ученика, који су имали могућност да на једно питање заокруже више одговора. У наставку ћемо приказати добијене резултате.

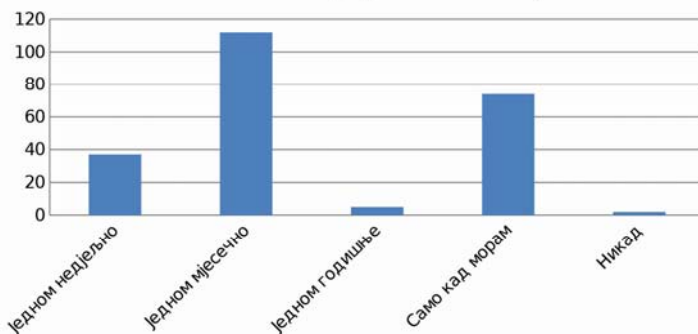
¹ Илић, Павле; Гајић Оливера; Маљковић Миланка, Криза читања/ комплексан педагошки, културолошки и општедруштвени проблем (Нови Сад: Градска библиотека, 2007.), стр. 23

Због чега користите услуге Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске?

На питање због чега користе услуге Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске долазимо до закључка да већина испитаника, њих 126 услуге библиотеке користи искључиво због потребе школске лектире. Међутим, примјетно је да се на другом мјесту, код 99 испитаника налази потреба за читањем књига у слободно вријеме, што значи да ипак код неких и даље постоји жеља за читањем, а да није у питању школска лектира. Одговори на остала питања су занемарљиви, тако да нико од анкетираних библиотеку не посјећује због часописа, док је њих 16 одговорило да библиотеку посјећује због осталог.

Колико често посјећујете Библиотеку?

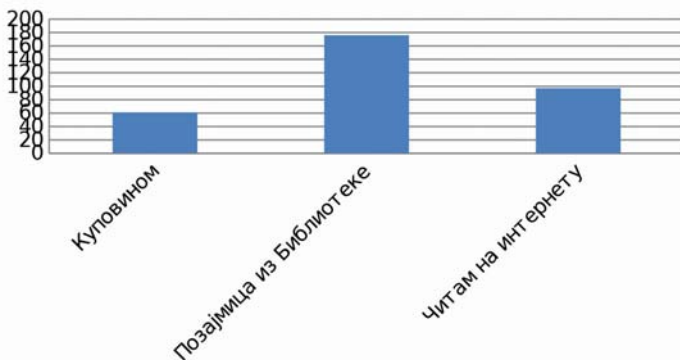
На питање колико често посјећују библиотеку, морамо узети у обзир и резултате првог питања. Ако је већина одговорила да библиотеку користи искључиво за потребе школске лектире, онда је разумљив одговор и на ово питање, а то је да већина младих, у овом случају 112 анкетираних, библиотеку посјећује једном мјесечно.

Тридесет и седам испитаника библиотеку посјећује једном недјељно, што је, морамо признати, јако мали број. Само кад морају, библиотеку посјећују 74 анкетираних ученика, једном годишње, њих пет, а овдје се јавља и случај да два ученика никада не посјећују библиотеку.

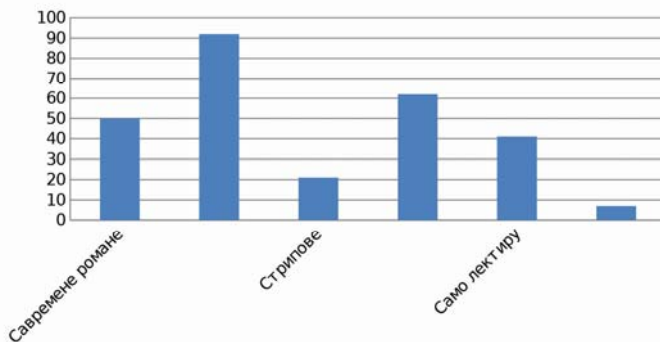
На питање колико често читају, добили смо одговор који је поражавајући. Њих 137 је одговорило да ријетко читају, док је број оних који често (45) и оних који читају само кад морају (31) скоро па изједначен. Њих 6 је одговорило да уопште не читају.

Како долазите до потребне књиге?

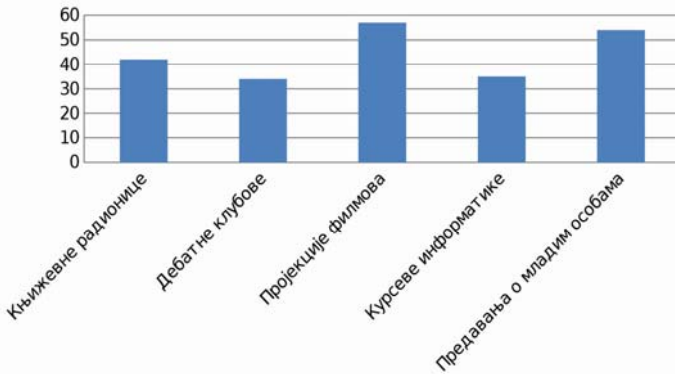

Већина испитаних и даље, књиге проналази у библиотеци (176), али примјетан је пад у односу на раније и то због употребе Интернета, који је примарни начин читања за 97 испитаника, док оних, који су се изјаснили да књиге набављају куповином имамо 61.

Шта волиш да читаш?

Највећи број је љубитељ авантуристичких романа (92), затим слиједи љубавни(62), савремени романи(50), школска лектура(41), стрипови(21). Поражавајући је број оних који читају енциклопедије, приручнике(7).

Које програме за младе бисте вољели да се организују у Библиотеци?

На ово питање добили смо готово изједначене одговоре из којих можемо закључити да већина жели да се у библиотеци организују нека дешавања која су прилагођена њиховим потребама, а прије свега ту су пројекције филмова за младе (57), као и предавања о младим особама (54). Књижевне радионице заокружило је 42 испитаника, да се организују курсеви информатике 35, а за дебетне клубове имали смо 34 заокружена одговора.

Резултати ове анкете су нам показали да је примјетан тренд опадања читалачких навика, као и пад посјећивања Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске од стране тинејџера.

Све ове бројке морају да изазову велику пажњу, како међу библиотекарима, родитељима, у друштву, па тако и међу тинејџерима. Морају се пронаћи рјешења која ће довести до раста броја корисника библиотеке, а самим тим и до начина на који ће тинејџери завољети библиотеку као простор који им може бити „друга кућа“. Библиотекари, који раде са младима, имају тежак задатак како да приступе њиховим личностима не би ли открили њихове жеље. Самим тим, библиотекар, престаје да буде само неко ко издаје књиге, већ и он постаје читалац, али читалац много

тежег штива него што су укоричене странице. Такође, библиотекари морају бити услужни, на располагању младима, показати им да је библиотека угодно мјесто за боравак, мјесто гдје се млади могу дружити, упознавати међу собом, али и надоградити своју личност кроз нека нова сазнања. Свим тим потребама тинејџера се може изаћи у сусрет у добро испланираној библиотеци за њих. Ставке које се налазе у новом простору за тинејџере треба да буду занимљиве и привлачне. Што је већа разноврсност формата, то боље.²

Народна и универзитетска библиотека Републике Српске је установа од великог значаја за културу и образовање, тежи квалитетном развоју библиотечке службе за рад са младима, обликује своје услуге и и програме и непрекидно прати потребе ове групе корисника. Почела је са процесом формирања кутка за тинејџере, па се тако у посљедње двије године почео издвајати фонд за ту групу корисника, који се налази на Информативно-позајмном одјељењу за одрасле и на тај начин даје им до знања да улазе у свијет одраслих. У том послу, поред приступачности библиотекара и простора, врло важну улогу има и колекција која је намијењена тинејџерима. Часописи, стрипови, књиге на аудио-визуелним форматима, музички и филмски садржаји на CD-има, DVD-евима, научно-популарна проза, све оно што младе интересује и привлачи. Битно је стално пратити, допуњавати фондове, а оне садржаје који нису примамљиви за њих, замијенити неким новим. На примјер, како би дефинисали сопствену личност и постигли независност, тинејџери желе и имају потребу за својим простором, за простором који је одвојен од оног за одрасле и малу дјецу.³

² Исто, стр. 105

³ Кимберли Болан Тејни, Простори за тинејџере: преображај библиотеке корак по корак (Београд:Филолошки факултет, 2009), стр. 3

Циљ Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске јесте да буде мјесто гдје ће млади квалитетно да проведу своје слободно вријеме. Због тога, већ дуже вријеме организујемо разне активности. Напоменућемо само неке које смо организовали посљедњих година:

Радионица креативног писања, која је намијењена за дјecu свих узраста, која имају дар за писање пјесама, прича, бајки... Ово је могућност да усаврше свој таленат у сарадњи са књижевницом Александром Чворовић.

Школа сликања, гдје млади могу да науче основе цртања и сликања од академског сликара Николе Чворовића.

Упознајмо себе, радионица у којој се учи асертивном понашању, рјешавању проблема (са вршњацима, родитељима...), јачању самопоуздања, самопоштовању и љубави према себи...

Драмско-рецитаторска радионица, која је намијењена за младе који посједују таленте за глуму, рецитовање, извођење својих и туђих дјела.

Савјетовалиште за тинејџере у којем тинејџери могу да разговарају са педагогом, о проблемима, учењу, пријатељству, родитељима, љубави. Радионица се одржава једном седмично у простору читаонице.

Радионица рукотворина, гдје млади сликају на стаклу, праве накит, честитке, фигурице...

Занимљива географија, упознавање дјецe са нашом планетом, разноликим земљама, културама, обичајима... Дјецa уче уз помоћ географских карата, глобуса, кроз игру, забаву, квизове и интерактивни приступ. Радионица се одржава једном седмично.

Клуб читалаца, намијењен искључиво за средњошколце, који се организује у сарадњи са АЦЕД-ом. У овај пројекат биле су укључене све средње школе на територији града Бања Луке.

Сем ових наведених активности које се одвијају у Народној и универзитетској библиотеци Републике Српске, постоје активности које су саставни дио Америчког и Француског кутка, који су настали као резултат сарадње између Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске са Амбасадом Сједињених Америчких Држава и Амбасадом Француске. Међу тим активностима, издвојићемо радионице које су намијењене средњошколцима. У марту, поводом обиљежавања Међународног дана Франкофоније, али и у септембру поводом Европског дана језика, Француски кутак обиљежава те дане ораганизовањем изложби, предавањима, пројекцијама филмова, промоцијама књига. У току тих мјесеци ученици се позивају на радионице, које имају за циљ упознавање младих са француском културом и језиком. Организован је курс француског језика, а у оквиру института дјелује и центар за информисање о студирању у Француској.

У Америчком кутку организују се многи интересантни програми и догађаји, као што су: презентације, радионице, програми за професоре енглеског језика, часови енглеског језика (конверзације, дискусије, дебате), дјечији кутак и кутак за младе (интерактивне игре, такмичења, клуб љубитеља књиге), филмске пројекције, савјетовање са средњошколцима о студирању у САД и сл.

Закључак

На крају овог рада, поставља се питање шта нам носе нека нова времена, каква ће библиотека бити у будућим временима. Оно што библиотека тренутно ради у побољшању односа између тинејџера и књиге је велики посао, али и даље недовољан, како бисмо могли рећи да проблем више не постоји. Због тога, библиотеке морају да буду стално будне, да се прилагоде, прошире, па и измијене своје првобитне улоге, а све са циљем да младе особе добију

читалачке, креативне навике, које би донијеле корист друштвеној заједници, јер без добре библиотеке нема ни доброг друштва.

Литература

1. Болан Тејни, Кимберли. Простори за тинејџере: преображај библиотеке корак по корак, Београд: Филолошки факултет, 2009.
2. Хигинс, Сјузан И. Јавне библиотеке и службе за младе. Београд: Народна библиотека Србије, 2009.
3. Илић, П.; Гајић, О. ; Миљковић, М. Криза читања – комплексан педагошки, културолошки и општедруштвени проблем. Нови Сад: Градска библиотека, 2008.
4. Креативне радионице у школској библиотеци . Књ 2 . Београд: Филолошки факултет, 2012.
5. Алексић, Нарциса; Костић, Надица. Шта све (не) нинимо да бисмо повећали ниво библиотечких услуга.//Библиотечке услуге / Дани матичних библиотека Србије 2008 Библионет/ уредник Сретен Угричић.. Београд: Заједница матичних библиотека Србије, 2008. Стр. 171–177.
6. Радовић, Слободан. Прилог истраживању читалачког интересовања код читалаца млађег узраста//Читаоци и читање: зборник радова. Београд: Народна библиотека Србије, 1985. Стр. 69–73.
7. IFLA/UNESCO смјернице за школске књижнице. Загреб: Хрватско књижничарско друштво, 2004.
8. Радуловић, Марија. Тинејџери и библиотека.//Тинејџери – захтевни корисници и библиотеке за нове генерације: зборник радова са међународног стручног скупа одржаног у Лазаревцу, 15.-16. Септембра 2015. Лазаревац: Библиотека „Димитрије Туцовић“, 2015. Стр. 118–135.
9. Статистички билтен ЈУ НУБ РС за 2014. годину / Народна и универзитетска библиотека Републике Српске / приредила Ратка Марић. Бања Лука: Народна и универзитетска библиотека Републике Српске, 2015.
10. http://nub.rs/fileadmin/dokumenti/ostali_dokumenti/Medjunarodni-bibliotecki-manifesti.pdf (2018-03-26)
11. Шарић, Мирела; Дуновић Татјана. Школска библиотека и млади: са њима, а не без њих. Библиотекарство Српске, бр.6, стр.110–123 <http://doisrpska.nub.rs/index.php/BIBSR/article/view/3618/3454> (2018-03-26)

THE LIBRARY AND THE YOUTH

Summary: The library, one of the most important cultural institutions in every society, today is facing a difficult task how to attract teenagers to become users of library services. Today, when the availability of information is so much easier, thanks to the internet, it seems that the role of the library in the lives of young people encounters some difficulties. Young people, as a specific part of the population, have special needs and requirements. Therefore, the library must not delve in the past, but it must follow everything that will make the library the first choice of finding new knowledge of young people.

In this paper we will look at the activities of the National and University Library of the Republic of Srpska, which gives increasing attention in working with young users. We'll show you how the library is adapting to today's time, while designing new services for that particular group of users. We will examine, by the method of the survey, what is their relationship with the book, with reading and with library. In addition, we will show the results we achieved so far during our work with young people and what are the plans of the National and University Library of Republika Srpska in future work with them.

Keywords: library, youth, teenagers, informations, new services, accessibility.